

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՅԻՆ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆՈՒՄ.

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿՈՆԴԱԿ

ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԺ ՀՕՐ

Եղիւ է ծառայ Յիսուսի Քրիստոսի եւ շնորհիւն
Աստուծոյ եւ կամօք ազգին արեւալիսկոպոս Կոստանդ
նուպոլսոյ եւ պատրիարք հայոց Թաւրիոյ

Գերապատիւ Արքեպիսկոպոսաց, Եպիսկոպոսաց, Թեմակալ
Առաջնորդաց, Առաջնորդական Տեղապահաց եւ Պատրիարքական
Փոխանորդաց, Վանահարց եւ Քարոզչաց, Բարեկրօն Աւագերի-
ցանց, Քահանայից, Սարկաւազաց եւ Դպրաց, Պատուարժան Ան-
դամոց Գաւառական Ընդհանուր, Կրօնական եւ Քաղաքական Ժո-
ղովոց եւ Տեսուչ Խորհրդոց, Բարեջան Թաղականաց, Հոգարար-
ձուլեանց, Խնամակալութեանց, Դաստիարակաց՝ Ուսուցչաց եւ
Ուսուցչուհեաց, Կրթական եւ Բարեգործական Ընկերութեանց եւ
համօրէն հաւատացելոց ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, արանց
եւ կանանց, ծերոց եւ տղայոց, երիտասարդաց եւ կուսանաց ՈՂՋՈՅՆ
ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻԻՆ:

Շնորհք, Սէր, Խաղաղութիւն եւ Ողորմութիւն Հօր եւ Որդւոյ
եւ Հոգւոյն Սրբոյ բազմապի ի ձեզ ամենեւին, ի հարազատ որդիս
Առաքելական Ուղղափառ Ս. Եկեղեցւոյս Հայաստանեայց հիմնելոյ
եւ հաստատելոյ թիւ ձեռն Սրբոց Առաքելոցն Թադէոսի եւ Բարդու-
ղիմէոսի եւ Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին, պայծառա-
ցելոյ յաւուրս Սրբոց Թարգմանչացն մերոց Սահակայ եւ Մեսրոպայ
եւ ամրացելոյ արեամբ նահատակացն մերոց հնոց եւ նորոց՝ յայտից
եւ անյայտից մինչեւ ցմեր ժամանակս:

Կ. Պոլսի Պատրիարքութեան պաշտօնին ու պարտականու-
թեանց կոչուելէս անմիջապէս յետոյ թէպէտեւ հարկ է՝ ըստ սո-
վորութեան՝ գրով օրհնութեան եւ յորդորանաց կարեւորն ու օգտա-
կարը յիշեցնել պատրիարքարանիս իրաւասութեան ներքեւ գտնուող
մեր սիրելի հօտին, սակայն ինչ ինչ պատճառներով՝ որոնց
նկատմամբ աւելորդ է խօսիլ՝ յապաղեցաւ այն: Տարուան մը
պաշտօնավարութեանս փորձը՝ որ բաղձացուած արդիւնաւորու-
թիւնը չունեցաւ՝ կրնար ինքնին ստգտանք մը ըլլալ ապիկարու-
թեանս մասին, եւ հետեւեալ լռելիայն հրաւեր մը խաղառ հեռա-
նալու պատրիարքական աթոռէն, սակայն ստանձնած լուծիս ու
կատարած ուխտիս հանդէպ պատասխանատու մնալու բարոյական
կորովս դեռ չսպառած, ու միւս կողմէն պատուական ժողովուրդին

գոյզն համակրանքն ու նուազագոյն ակնկալութիւնն անգամ զուրգուրանքով արդիւնաւորելու հարկադրուած՝ կ'շարունակեմ ինծի յանձնուած գործը՝ որ կարողութենէս վեր է։ Եւ որովհետեւ ինչպէս Ազգային ու վարչական ժողովներու և Տեսուչ Խորհուրդներու, նոյնպէս և հանրութեան թանկագին աջակցութիւնը պատրիարքական ծանր հոգերու թեթեալեամբ մը կրնայ առթել մեծ մասամբ, և մանաւանդ Պատրիարքարանի պատկառանքը բարեկարգ ազդեցութեան մը փոխարկել՝ անոր վիճակը բարելաւելու հաշեցակէտով, պարտք համարեցայ այս քանի մը խօսքն ուղղել, «աղաչելով զձեզ, եղբարք, անսալ բանիս միտքարութեան» (Երբ. ԺԳ, 22)։

Ճշմարտութիւն մըն է, թէ մեր ժողովուրդը հինաւուրց պատմութեան էջերուն վրայ տեղ մը դրաւած, ու ասիական քաղաքակրթութեան մէջ կարեւոր բաժին մը ունեցած է ու տակաւին կ'ապրի այսօր. գոյութեան այդ իրաւունքը պահած է անշուշտ անհատնում զոհարելութիւններով, որոնք իր ինքնութիւնը կ'կազմեն։ Պատմութեան վկայութիւնը Հայ ժողովրդի մասին անհերքելի է։ Երկար դարերու ընթացքին՝ մերթ յաջող և մերթ ձախող պատահարներու բազմափոփոխ շրջաններէ անցնելով հոնդերձ՝ ազգային ամբողջութիւն մը կրցած է ան կազմել մեր մէջ Փրկչական թուականէն շատ առաջ։ Բայց իր հին աւանդութեանց՝ իր հողին ու յիշատակներուն՝ իր լեզուին ու սովորոյթներուն ազնուօրէն կապուած այդ ժողովուրդը՝ երկու հզօր քաղաքականութեանց արիւնասեղ մրցումներէն ընդոտնուած՝ քրիստոնէութեան առաջին դարերուն՝ իր գոյութեան սպառնացող վտանգ մը պիտի կրէր ապահովապէս ու պիտի չկրնար իր ճակատագրին տէր կանգնիլ, եթէ Քրիստոնէութիւնը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ նորոգ կազմակերպութեան հիմը վերստին չամրապնդէր մեր մէջ ողորմութեամբն Աստուծոյ։ Անգոր ու անհաստատ քաղաքական իշխանութենէ մը աւելի՝ որ ալ չէր կրնար Հայ ժողովուրդին խաղաղ ու բնական բարգաւաճումը ապահովել, քաջատես և արի՝ հայրենասէր ու սուրբ անձնաւորութեանց շնորհիւ՝ Քրիստոնէական Եկեղեցին իբրեւ պարիսպ և ամրութիւն ծառայելով մեզի՝ քայքայումի ենթարկուած մեծ զանգուածի մը մասերը հոգեկան միութեամբ պահպանեց իր անկախ հովանաւորութեան ներքեւ։

Փրկչական թուականի Դ. դարուն սկիզբներէն մինչև ցայսօր մեր Եկեղեցին կատարած այս փրկարար դերը դաւանութեան մը չափ անխախտ հաւատալիք մը եղած է ամէն Հայու համար, և այս խորունկ համոզումովն է որ մեր ժողովուրդը ջերմեռանդութեամբ սիրած և յարգած է իր մայրենի Եկեղեցին, ոչ միայն իբր աստուածային խորան և հաստատութիւն, այլ և իբր սրբա-

վայր՝ զոր նուիրադործած է իր իսկ զոհերուն արիւնովը, իրր ապաւէն՝ որու ծոցին մէջ ապաստանած՝ պղտոր հրապոյրներու և բռնաւոր պահանջումներու դէմ չէ՝ զիջած տուրեառիկ վաճառքի մը պէս փոխանակել իր գոյութեան տարրերը, վերջապէս իրր աղբիւր մը յոյսի և մխիթարութեան, ուսկից երբէք չէ պակսած իր կենդանութեան ջուրն, ու զարմանը իր ցաւերուն։ Այն կ'սիրենք մեր մայրենի Եկեղեցին, ու մեր մայրը կ'կոչենք զայն, ոչ թէ հասարակօրէն ընդունուած բացատրութեան մը համաձայն, այլ մանաւանդ որ անժառանգուած իր զաւակներուն ծնելաւէր գիրկն եղաւ ան, ու սնուց զանոնք իր առողջ վարդապետութիւններովն, ու անվհատ ներշնչումներովը չգաղբեցաւ երբէք անոնց սորվեցնելէ իր աստուածային Հիմնադրին գերագոյն բարոյականը, անձնուէր ոգին, ներդրամիտ քաղցրութիւնը, կատարելութեան սէրը, արդարութեան գիտակցութիւնը, անկաշկանդ մտածութիւնը, հուժկու անհատականութիւնը, չարչարանքի խստամբերութիւնն ու փառք յաղթանակին։ Պէտք է խոստովանիլ սակայն՝ որ քրիստոնէական առաքինութեանց այդ սերմերը դառն ժամանակներու և տխուր զանցառութիւններու հետեանքներով՝ իրենց յաջորդական աճումն ու պողաբերումը չեն արգիւնաւորած, ու կ'առելսէն միայն ձեռք բերուած բարիքներու շնորհիւ է որ մեր հոգեւոր պաշարը չէ սպառած բնաւ մեր շտեմարաններու մէջէն։ Մեր Ս. Եկեղեցւոյն պաշտպան թեկերուն տակ՝ որ մեր մտաւոր ու բարոյական զարգացման նպաստած է որոշ չափով, ի հնումն ծաղկեցան դպրոցներ և դպրեմանքեր, կանգնեցան մարդասիրական հաստատութիւններ, և Ե. դարուն մէջ տեղի ունեցած կրօնական գերազանց զարթումի մը նախաձեռնութեամբն էր որ յաւերժական երաշխիքն ունեցանք մեր լեզուին և գրականութեան, մեր հաւատքին ու պատմութեան։ Ահա յայտնի պատճառներ՝ զարուց ի դարս երախտապարտ մնալու մեր Ազգ. Եկեղեցւոյն հանդէպ, որ նուիրական պարտք մը կ'դնէ մեր ամէնուս վրայ իր սէրը վառ պահելու մեր մէջ. բայց առաւելապէս առ այդ պատասխանատուութեան մեծագոյն ըստինը կ'յատկացնէ իր եկեղեցական պաշտօնեաներուն։ Հոգեւոր շնորհաբաշխութեամբ՝ եպիսկոպոսութեան, երիցութեան, և սարկաւագութեան, նոյն իսկ զպրութեան աստիճաններուն բարձրացած պաշտօնեաները կ'պարտին հաւատարիմ մնալ իրենց կոչումին։ Իրենց բովանդակ գործունէութեան նպատակը պէտք է ըլլայ Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյն ճշմարիտ փառաւորումը և բարեկարգ ուղղութիւնը լաւ իմացուած կրօնական ըմբռնումներով։

Պահանջուած տարրական պարտականութիւններ անգամ ինքնին գրաւականն են անոր պատուոյն ու մեծութեանը։ Եթէ վիճակ է՝ որ կ'յանձնուի եպիսկոպոսին կամ առաջնորդին, ներքի

չէ որ իր հովուութեան պաշտօնը կատարէ նա «իբրև տիրելով վիճակացն», եթէ ժողովուրդ է՝ որ յանձնուած է քահանային, ներելի չէ որ նա իր վերակացութիւնն ի գործ դնէ «զօշաքաղութեամբ»: եթէ սեղան է՝ որ յանձնուած է սարկաւազին, ներելի չէ որ սպասարկէ «ակամայ», ու ամենքս ալ հաւասար պարտաւոր եմք «լինել օրինակ հօտին Աստուծոյ» (Ա. Պետր. Ե. 2—3), և «զգործս աւետարանչի գործելով» հանդարտութեամբ խրատելու, երկայնամտութեամբ մխիթարելու մեր ընկերը: Դպիրք անգամ որոնց պաշտօնն է «սաղմոսիւք և օրհնութեամբ և երգովք հոգևորօք» նուագել Տիրոջ տաճարին մէջ՝ հարկ է որ կատարեն զայն «ի սիրտս իւրեանց» (Եփես. Ե. 19): Այս ամէնը «վասն շինուածոյ եկեղեցւոյն» է, զոր ոչ փայտակերտ աղօթարանի և ոչ քարաշէն տաճարի նիւթական նշանակութեամբը կ'իմանանք, այլ կ'ըմբռնենք մանաւանդ այն եկեղեցին՝ որ «սեպհական ժողովուրդ» կ'իթարգմանուի, և որուն շինութիւնն ու սրբութիւնը կ'ապահովուի բարոյական բարձրութեամբ և քրիստոնէական ողջախոհութեամբ հիմնարկուած ընտանեկան յարկերով: Ընտանիքներն են որ կ'կազմեն մեր «սեպհական ժողովուրդ»ը. անոնցմով կ'ձևանայ ու կ'պահպանուի ազգայնութեան ոգին. անոնց մէջ կ'մարմնաւորուի նոր սերունդին հօրամոյն նկարագիրը: Անոնցմով ձագախառն կ'երամանայ եկեղեցին՝ զոր Քրիստոս սիրեց և որուն զօհեց իր անձը, փրկագործելու համար զայն, սուրբ և անարատ վերածնունդով մը: Ըստ այսմ և ընտանեկան ամուլին փոխադարձ սէրն ու հաւատարմութիւնը առաքելական վարդապետութեան համաձայն Քրիստոսի և եկեղեցւոյն հոգևոր միութեան մեծ խորհուրդին շօշափելի օրինակը համարուեցաւ, և իբրև այն՝ ստացաւ իր մէջ իր իրական արժէքը: Եւ արդարև, ինչ կրնայ արժել ընտանիք մը ուր «այրը իր կնոջ գլուխը» (Եփես. Ե. 23) չէ, կա՛մ օրովհետեւ հեռացած է անկի ու լեւծ է զանի, կա՛մ որովհետեւ զուլս ըլլալու իմաստութիւնը կ'պակսի իրեն: Այսպիսի անկարգ լծակցութենէ և անառակ յօժարութիւններէ ծնունդ առնող աններդաշնակութիւններ վերջապէս կ'վտանգեն այն կապը, որ երջանիկ միութեան մը կնիքը պիտի պահէր անաղարտ: Միւս կողմէն նոյնն է ազէտքը ընտանիքին համար՝ երբ կիներ հնազանդութեան հարկը չի հատուցանէր իր էրկան, զրոյցելով այն հանգիստաւոր խոստումին՝ զոր ըրած է Աստուծոյ և մարդոց առջև. չիմանար թէ հեղ ու հանդարտ հոգիի անեղծ զարդերովը միայն կրնայ գեղեցկացնել իր ներքին մարդը (Ա. Պետր. Գ. 4), և իր տանը մէջ ոչ աստուածապաշտութեան անուշահոտութիւնը կ'զգացուի, և ոչ ալ բարի օծութիւնը բարի գործի մը կամ բարի խորհուրդներու: Երբ իր ճակատագրին անարժան ընտանիք մը չարաչար խզումներով կամ պաշտօնական

ամուսնալուծումներով կ'քայքայուի՝ եկեղեցւոյ անդամակցութեան շնորհն ու առաւելութիւններն ալ կ'անհետին անկէ ու մանկութեան հասակի բողբոջները չեն ծաղկիր իր բարոյական հիւթը կորուսած ոստի մը վրայ: Եկեղեցին և ազգը պէտք ունին մաքուր, միաշունչ և համամիտ ընտանեկան կազմութիւններու, ուր Աստուծոյ օրհնութեամբ «կեանքի շնորհներուն ժառանգակից» զոյգերը սրբազործուին, ուր այրը տիրապէս հայրն ըլլայ կիրթ ու շնորհալի դաւակներու, ուր մինչև ցմահ Ս. Պատկի վայելչութիւնն յաւերժանայ սիրահարուած ողբխառնումով, ուր ծնողական հոգն ու խնամքը մնուցանէ փոքրիկները մանաւանդ «ուսմամբ և խրատու Տեան» (Եփես. 2. 4): Քրիստոնէական սիրով ուռճացած հայ ընտանիքն է որ ազգին գոյութեանը սատարող ոյժ մը կ'ընձեռէ իրմով, և իր ծոցէն բղխող անխարդախ կաթին հետ կ'ջամբէ նաև նոր սերունդին հոգեկան դարգացումը:

Այդ նոր սերունդին համար՝ հարկ չկայ ըսելու թէ՛ նոյնքան անհրաժեշտ է նաև միտքի զարգացումը տոհմային կրթութեամբ նպաստաւորուած, և մեր դպրոցներն ալ՝ որոնք մեր ընտանեկան յարկերուն շարունակութիւնը պէտք է ըլլան իրենց ամէն մէկ աստիճանաւորումներովը, իրրեւ Հայերի հաստատութիւններ՝ հարկ է որ իսկապէս գոհացում տան մեր կրթական պէտքերուն: Հայ համայնքի պատկանող մանուկը մանկապարտէզէն սկսկիւով պէտք ունի իրրեւ հայ դաստիարակուելու, իր գիտակցութեան առաջին վայրկեանէն հպարտ զգալով ինքզինքը, ըստ որում դաւակն է այն ժողովուրդին՝ որ դաբաւոր մաքառումներէ և նահատակութիւններէ դուրս կուգայ «չարհարուած՝ բայց ոչ մեռած, օրհասական՝ և ահա կենդանի»: Մեզի յատուկ կրթութեան գործը կարօտ է մեծ զոհողութիւններու: Կ. Պոլսի կամ քանի մը դաւառական կեդրոններու մէջ ազգային և մասնաւոր դպրոցներու շնորհիւ ձեռք գերուած գնահատելի արդիւնքներն անբաւական են ըստ ինքեան, քանի որ ներքին գաւառներու մէջ՝ ուր կ'պակսին կենսական անքան պէտքեր՝ կ'պակսի նաև ամենատարրական դաստիարակութեան մը բարիքը, ծանօթ վայրերու և անծանօթ անկիւններու ընդարձակ տարածութեան վրայ: Կրթական մեծ ու փոքր ընկերութիւններու հոգածութիւններն այդ մասին՝ առարկայ ըլլալով ընդհանուր համակրանքի՝ արժանի են նաև գործնական քաջակերութեան և մեր իւրաքանչիւրին պարտքն օժանդակել այդ վսեմ ձեռնարկներուն, ընդհանրացնելու համար միտքերու մակարդակին բարձրացումը՝ առանց որոյ փափաքուած յառաջդիմութեան անընդունակ կ'մնայ ո՛ր և է ժողովուրդը: Առանց ուրանալու եւրոպական հաստատութեանց յանուն կրթութեան մատուցած ծառայութիւնը մեր մէջ՝ հարկ է չմոռանալ որ՝ տոհմասիրական և

մանկավարժական սկզբունքներու համաձայն՝ մայրենի լեզուն պէտք է խարխալին ըլլայ մեր նախակրթութեան, և այդ ուղղութենէն ինչ որ և է շեղում օգտակար չէ ազգին: Լեզուներու կարգին մէջ՝ որոնց ուսուցումը ազգակն է մեր զարգացումին՝ իրրև անկեղծ օսմանցիներ կ'պարտինք կարևորագոյն տեղը տալ Օսմաներէնի, և այնպէս պատրաստել Հայ ուսանողները, որ եթէ յարմարութիւն և բախտ ունենան՝ բաց գտնեն իրենց առջև պետական դպրոցներն ու համալսարանները, և լաւագոյն մշակութեան մը տիրանալով կարենան ծառայել ազգին՝ որուն կ'վերաբերին, և Սահմանադրական պետութեան՝ որուն կ'հպատակին:

Դպրոցներն ուրեմն՝ իրենց կանոնաւոր կարգապահութեամբը կրթական գործն արդիւնաւորելով՝ պաշտօն ունին նաև պատրաստելու բուն քաղաքացին, իւրաքանչիւր ուսանողի մէջ արթնցնելով լուրջ ու գիտակից կոչումը քաղաքացիութեան, որ կ'կայանայ ազգային ու պետական օրէնքներուն պատկառ կենալու և հրամայուած պարտականութիւնները կատարելու առաքինութեան մէջ: Հարկ կ'այ արդեօք յիշեցնելու թէ որչափ պէտք ունինք աշխարհիկ կրթութեան ընդհանրապէս, նոյնչափ և պէտք ունինք ի մասնաւորի կրօնական կրթութեան նախանձաւոր ըլլալու եկեղեցական պաշտօնեաներու նկատմամբ, որոնց յանձնուած պաշտօնը նուիրական է արդարև, ուստի և անհրաժեշտ է ժառանգաւորաց Վարժարաններու կամ Ընծայարաններու հաստատմանն ու զարգացմանը հետամուտ ըլլալ յարմարաւոր կեդրոններու մէջ, պատրաստելու համար ժողովրդասէր,՝ լուսամիտ, պարտաճանաչ և անձնուէր հովիւներ, որոնց թիւը շատ ցանցաւ է դժբախտաբար: Ազգային մանկուոյն դաստիարակութեան հոգն ստանձնող մեր հոգեւոր եղբայրներէն, ուսուցչական և կրթական մարմիններէն մեծ վստահութեամբ կ'սպասենք թէ Հայ Եկեղեցիին և թէ Օսմ. Հայրենիքին մատուցուելիք այս գնահատելի ծառայութիւնը:

Շաբու ճակելի

«Սրբազան Պատրիարքը ներկայ գտնուելով Տնտեսխորհրդոյ վերջին նիստին, գոհունակութիւն յայտնեց Պատրիարքարանի մատակարարական վիճակին համար, որ կանոնաւոր ընթացք մը առած է և առօրեայ ելեմտական կանոնաւորութենէն զատ այլ և այլ ձեւերով գոյացած է 6000 ոսկիի մօտ, պարտքն 2000 ոսկիի իջած է:

Այս մասին պէտք եղած բացատրութիւնները պիտի տրուին, երբ պիւտժէն բերուի Ազգային «Ժողովին»:

Մայիսի 28-ին աղբային երեսփոխանական ժողովը դարձեալ չէ կարողացել օրակարգի խնդիրներին լուծում տալ, օրովհետեւ 61 է եղել ներկայ երեսփոխանականների թիւը, մինչդեռ օրինական թիւը 71 պէտք է լինի։ Խորհրդակցութեան նիւթերը եղել են Կիլիկիոյ սրբազան Կաթօւղիկոսի հրաժարականը, եկեղեցիներում միտինգ գումարելու խընդիրը, որ Զմիւռնիայի մէջ ծանր կերպարանք է ստացել և Եօանէսքուի կտակի դումարից 2500 ոսկի յատկացուիլը պ. Պասմաճանեանին բառարան կոչմելու համար։

Լրագրերը հաղորդում են, որ յունիսի 20-ին խուռն բաղմութեան ներկայութեամբ կատարուել է Վարապայ վարժարանի յօրեւեանը։ Կարգացոյցի համեմատ, եկեղեցու աւարտումից յետոյ կատարուել է վարժարանի հիմնադիր հանգուցեալ Մկրտիչ Կաթօւղիկոսի և նրա արժանաւոր աշակերտների հոգեհանգիստը։

Յօրեւեանական հանգիսին ներկայ են եղել Վանայ կուսակալը, զօրքերի հրամանատարը, փոխ հիւպատոսներ, և հիւպատոսարանների թարգմաններ, հայ և օտարազգի պաշտօնական անձինք և Վեհ. Հայրապետի կողմից՝ պ. եր. Լալայեան։ Հանդէսը բացուել է առաջնորդական փոխանորդի համառօտ ճառով և Վեհափառ Հայրապետի կոնդակի ընթերցմամբ, արտասանուել են բաղմաթիւ ճառեր։ Հանգիսի ժամանակ ոչ մի անկարգութիւն չէ պատահել և հանդէսից յետոյ բոլոր ներկայ եղողները ուրախ և գոհ տրամադրութեամբ ցրուել են։

Վերջին ժամանակներս առհասարակ երեսփոխանական ժողովը օրինական մեծամասնութիւնը չի կարողանում գոյացնել օրակարգի խնդիրները չըլուծելով նորերն էլ աւելանում են։

Յունիսի 11-ին երեսփոխանական ժողովն այդպիսիներէց մէկն էր։ Ներկայ էին միայն 61 երեսփոխան։ Օրակարգի խնդիրները չեն լուծուել, աւելացել են եկեղեցի-

ներում միտինգ գումարելու և Սսի կաթուղիկոսի հրա-
ժարականի խնդիրները:

Խորհրդակցութեան առարկաները եղել են.

ա. Կրօնական ժողովի 1906—1908 թուերի համար
ներկայացուած համարատուութիւնը տպագրելով բաժանել
երեսփոխաններին:

բ. Առաջարկել, որ նախկին քաղաքական ժողովն էլ
պատրաստի և ներկայացնի իւր համարատուութիւնը:

Ատենապետը առաջարկել է, որ վարչութիւնը ինքն
յանձն առնի այդ համարատուութեան պատրաստութիւնը,
և վարձուի մի քարտուղար պատրիարքարանում գործը
գլուխ հանելու համար:

Այս առաջարկը ընդունուել է 36 ձայնով:

գ. Աղթամարայ խնդրի քննութեան համար ատենա-
պետի առաջարկութեամբ ժողովը բաւարար գտաւ վար-
չութեան պատասխանը, որ է.

Վարչութիւնը Տ. Ներսէս եպիսկոպոսը քննիչ նշա-
նակած էր, որ չընդունեց այս պաշտօնը. յետոյ վարչու-
թիւնը զգաց թէ՛ մինչև որ Վանայ մէջ ազգային օրինա-
ւոր իշխանութիւնը չհաստատուի, այս քննութիւնը օրի-
նաւոր արգիւնք չի կրնար տալ: Գաւառական ժողովին
մէջ, որ 30 անգամ է կը աղկանայ 15—16 գոյութիւն չու-
նի, հետեւեալ փիճակին կազմակերպութեան համար Զի-
լինկիրեան եպիսկոպոսը Վանայ տեղապահ օրոշուեցաւ,
բայց չընդունեց, Տ. Վահան ծ. վ. Յակովբեան ալ վանե-
ցիք չընդունեցին ու ընտրելի ներկայացուցին Տ. Յովսէփ
արքեպիսկոպոսը, որ Ամերիկա կգտնուի և որուն համար
դիմում եղաւ Ս. Հայրապետին. մինչև որ Վան չունենայ
օրինական կազմակերպութիւն, այս քննութենէն ելք մը
յառաջ չի գար:

դ. Սոյ կաթուղիկոսի հրաժարականի վերաբերու-
թեամբ վարչութեան առաջարկն էր չընդունել Սոյ Սրբա-
դան Կաթուղիկոսի հրաժարականը և հրաւիրել իւր պաշ-
տօնի գլուխը, կալուածական գործերը հետապնդելու հա-
մար խոստանալով ամեն աջակցութիւն:

Ատենապետի առաջարկութեամբ որոշուել է այդ խընդիրը օրակարգ անցնել, որ մեծամասնութեան ներկայ մի ժողովի մէջ նկատողութեան առնուի:

Ե. Եկեղեցիներում միտինգներ դադարելու խնդրի և այդ առիթով Վեհ. Կաթողիկոսի Կոնդակի համար Ազիլեան էփէնդին ասում է. «մեզմէ աւելի զարգացած և յառաջագէտ ազգերի մէջ, որոնց քով աննշան կմնայ մեր դժբաղդ ազգը, յարգանք կայ դէպի իրենց մեծերը մինչդեռ մենք կարհամարհներ զանոնք, և ընդհակառակն ի պատուի են անոնք, որ չարիք հասուցեր են ազգին: Պէտք չէ, որ մենք միճաբանութեան նիւթ ընենք ամենայն հայոց Հայրապետին Կոնդակը, անիկա մեր փէրմանն է: Ըսեր է, որ եկեղեցիներում մէջ միտինգ չըլլայ, չենք ըներ: Ես կառաջարկեմ, որ Ն. Վեհափառութեան Կոնդակն այդպէս ըմբռնուի: Միթինգ ընելու կամ չընելու խնդիրը միակ թուրքից չի վերաբերեր, այլ ընդհանուր հայոց, հետեւաբար Ս. Հայրապետը միակ, իբրև հայ եկեղեցու պետ՝ ձեռնհաս է վճիռ տալու:»

Որոշուեց՝ հետեւեալ նիստին առաջին խնդիրն անել Սոի Ս. Կաթողիկոսի հրաժարականը, Բ-ը միտինգների խնդիրը և Գ. Եօանիսքուի կտակի խնդիրը: Ատենական գործողութիւնները սպառած լինելով, հերթը հասել էր օրակարգի խնդիրներին, բայց որովհետև ներկաների թիւը 61-ից աւելի չէր, ուստի և առենապետը նիստը փակել է, փափագ յայտնելով՝ որ հետեւեալ նիստին ոչ միայն մեծամասնութիւն ներկայ լինի, այլ երեսփոխանները խնդիրները աւսումնասիրած գան ժողովի և ի զուր ժամավաճառութիւն չըլինի:

Համագումար ժողով.

Կրօնական ժողովոյ երէկուան նիստին օրակարգի վերաբերեալ խնդիրներու խորհրդակցութեան պահուն Տ. Գնէլ Ժ. Վ. ղիտել տուաւ, թէ Ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետը մտադրութիւն յայտնած է յառաջիկայ տարի համագումար եկե-

ղեցական ժողով դուժարել, պարագայ մը, որ ի վեր կհանէ ն. Ս. Սթաթեան լայն ոգին, հետևաբար այսպիսի ժողովի մը ենթարկուելիք անհրաժեշտ խնդիրներու համար խորհրդակցութիւն մը կատարելու և յիշատակագիր մը պատրաստելու համար, համագումար ժողով մը հրաւիրուի Պօլսոյ մէջ, եպիսկոպոսներէ, քարոզիչ վարդապետներէ, աւագերէցներէ և աթոռակալներէ բաղկացած: Ազգային ժողովն ալ իր բաղձանքներն յայտնող դիր մը պատրաստելով պիտի ներկայացնէ, բայց կրօնականներուն ներկայացնելիք դիրը պիտի վերաբերի զուտ եկեղեցւոյ, կանոնական և ծիսական խնդիրներու, առանց խնդիր յուղեցու դաւանութեան վրայ, որ անվիճելի է, ինչպէս Ս. Հայրապետն ալ կըսէ:

Կրօնական ժողովը մասնաւորապէս պէտք կըգայ ամուսնական ճիւղահամարի և պատկազրութեան ժամանակի ու ծիսական ուրիշ խնդիրներու մասին ուշադրութիւնն հրաւիրել Վեհ. Հայրապետին: Հարկաւ օրացոյցին մէջ սպրդած աւելորդ յիշատակութիւններն յստակելու խնդիրն ալ խորհրդակցութեան առարկայ պիտի ըլլայ և եկեղեցւոյ մէջ օտարամուտ խորթութիւններ միանգամ ընդ միշտ մէկ կողմ պիտի դրուին: Կրօնական ժողովն ընդունեց Գնէլ Ժ. վարդ. ի այս առաջարկն և որոշեց համագումար ժողովն հրաւիրելով այսպիսի խնդիրներու համար խորհրդակցել, վիճաբանել, և արդիւնքն հաղորդել Վեհ. Հայրապետին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՒԼԻԿ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մշակը (№ 150) հաղորդում է, որ Կ. Պօլսոյ հայոց պատրիարք Տ. Եղիշէ Արքեպիսկոպոսը հետն ունենալով կրօնական և քաղաքական ժողովների անդամներից ոմանց յունիսի 29-ին շնորհաւորութեան այցելութիւն է տուել հայ կաթոլիկների պատրիարք Թերզեանին:

Սիրալիր ընդունելութեան ժամանակ խօսակցութեան նիւթն եղել է կրօնապէս վտարանջած ազգի մէջ միասիրտ գործակցութիւն թէ հոգևորականների և թէ աշխարհականների կողմից ազգի ընդհանրութեան օգտին:

Թերզեան Սրբազանը ասել է.

«Ձեռք կրնար ըսել, թէ մեր գործը աւարտած է. մեր միջև սէրը և միութիւնը աւելի պիտի դիւրացնեն մեր